

DAVOSI TOPILMAYOTGAN KASALLIKLAR USTIDA ISHLASH- OITS

Xabibullayev Asilbek Asadulla o'g'li
Toshkent Pediatriya tibbiyot instituti akademik litseyi,
2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7409624>

Tadqiqot maqsadi: OITS (ortirilgan immun tanqisligi sindromi) – sindromi OIV (orttirilgan immun tanqisligi virusi) tomonidan chaqiriladigan kasallik. Kasallik inson immun tizimini o'zgartiradi, infeksiyon va boshqa kasalliklarga sezuvchanlikni oshiradi. Agar bu sindrom rivojlansa bu sezuvchanlik yanada oshadi. OIV virusi odamning barcha to'qimalarida uchraydi, zararlangan odamning organizm ichki suyuqliklari orqali yuqadi.

Tadqiqot mazmuni : Orttirilgan immun tanqisligi sindromi (OITS) — retrovirus guruhiga mansub [virus](#) qo'zg'atadigan kasallik; ikki davrga bo'linadi: OITV infeksiyasi va bevosita OITS (SPID) davri. OITV infeksiyasi davri odam organizmida virus bor, lekin kasallik alomatlari hali na-moyon bo'lmagan davr. Virus deyarli bir vaqtda Parijda professor Lyuk Montanye hamda AQShda professor Gallo boshchiligi yo-gidagi olimlar tomonidan kashf etilgan (1983-yil). Bu virus odamning [immunitet](#) tizimiga tanlab ta'sir ko'rsata-di, ayniqsa, SD4+ immun hujayralariga qirg'in keltiradi. Virus odam organizmiga tushgach, 2—3 kundan so'ng, 25—30% hollarda birlamchi infeksiya davriga xos alomatlar kuzatilishi mumkin. Bu "o'tkir serokonversiya sindromi" deb ataladi, bunda harorat ko'tariladi, tunda terlash, bo'g'imlar va bosh og'rig'i, loxaslik, qayt qilish, ich ketishi, badanda, ayniqsa, uning yuqori qismida toshmalar paydo bo'lishi mumkin. Bu alomatlar odam organizmiga tushgan virus ta'siriga immunitet tizimi ma'lum darajada javob qaytarish reaksiyasi bilan bog'liq. Lekin bu davrda antitelolarni aniqlash natija bermaydi, chunki immunitet tizimining javobi hali to'liq shakllanmagan bo'ladi. Kasallikning bu davri 8—10 yilgacha, ba'zan undan ham uzoq davom etishi mumkin. Hozirgi kunda amaliyotda OITV infeksiyasi tashhisini qo'yish qonda kasallik virusiga qarshi paydo bo'lgan antitelolarni aniqlash — immun ferment taxlili (IFT) reaksiyasiga asoslangan.

OITS sabablari

OIV – virusi OITS ning rivojlanishi sababidir. Ba'zi hollarda esa virus bilan zararlangan odamlarda OITS rivojlanmasligi mumkin. OITS ko'p hollarda OIV o'z vaqtida davolamaslik natijasida yuzaga keladi.

OIV – bu retrovirus oilasiga kiradi, organizmning muhim organlari va immun tizimi hujayralarini zararlaydi. Agar virusning rivojlanishiga qarshi antiretrovirus terapiyasi olib borilmasa, virus organizmda tez rivojlanadi. Virusning rivojlanishi turli omillarga bog'liq. Bular insonning yoshi,

organizmning OIV virusdan himoya xususiyati, sog'ligi, boshqa infeksiyalar, irsiy omillar bo'lishi mumkin.

OITS belgilari

OIV ning belgilari asosan ikkilamchi infeksiyalar bakteriyalar, viruslar, zamburug'lar bilan zararlanish natijasida yuzaga chiqadi. Agar odamning immun tizimi sog'lom bo'lsa, bu holat rivovlanmasligi ham mumkin.

OIV ning boshlang'ich belgilari

Ba'zi OIV bilan zararlangan insonlarda kasallikning belgilari oylab, hatto yillab ham kuzatilmaligi mumkin. 80% holatda virus bilan zararlangandan so'ng 2-6 haftadan so'ng gripp bilan zararlangan holatdagi belgilar kuzatilishi mumkin. Buni o'tkir retrovirus sindromi deyiladi.

OIV boshlang'ich simptomlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Yuqori harorat;
- Qaltirash;
- Bo'gimlarda og'riq;
- Mushaklarda og'riq;
- Tomoq og'rig'i;
- Tunda ko'p terlash;
- Bezlarning kattalashuvi;
- Tanada qizil rangli toshmalar;
- Tez charchash;
- Tezda vazn yo'qotish.

Shuni yodda tutish kerakki yuqoridagi belgilar faqatgina OIV virusning o'zi bilan emas, balki ikkilamchi viruslar bilan zararlangan keyin yuzaga keladi.

Oitsni davolash

Hozirgi kunda OIV va OITS ga qarshi maxsus dori vositasi mavjud emas. Ayni mavjud bo'lgan davolash usullari bilan insonlarni OIV virusi bilan uzoqroq muddat yashashini ta'minlash mumkin.

OIV antiretrovirusga davolashning erta boshlanishi muhim ahamiyatga ega. Chunki bu orqali insoni hayoti davomiyligini uzaytirish mumkin.

Hozirgi kundagi OIV virusi bilan zararlangan odamlarga faqatgina ulardagi virusning ko'payishini to'xtatish orqali yordam berish mumkin. Agar inson virus bilan oxirgi 72 soat mobaynida zararlangan bo'lsa, virusga qarshi preparatlar virusni ko'payishini to'xtatishi mumkin. Bu davolash kursi 4 hafta mobaynida o'tkazilishi shart. Davolashdan OIV kuzatuvlari davom ettiriladi.

Antiretrovirus preparatlari

OIV antiretrovirus preparatlari bilan davolanadi. Davolash OIV ning organizmda tarqalishini oldini olishga qaratilgan. OIV bilan zararlangan odamlar bir necha dorilar kombinatsiyalarini qabul qilishlari shart.

Antiretrovirus preparatlar quyidagilar:

Proteaza ingibitorlari

Proteaza – bu ferment virusning o‘zidan nusxa ko‘chirish bosqichiga ta’sir ko‘rsatadi. Bu dori vositalariga: Atazanavir/kobistat (Evotaz), Lopinavir/Ritonavir (Kaletra) va Darunavir/ kobistat lar kiradi

OITS ning oldini olish choralari

OIV ning oldini olish choralari har bir tibbiyot xodimi bilishi zarur:

Himoya vositalarisiz jinsiy aloqa – bu yo‘l bilan inson OIV va boshqa jinsiy a‘zolarining infeksiyon kasalliklarini yuqtirib olishi mumkin. Prezervativlar har bir jinsiy aloqa uchun alohida va to‘g‘ri ishlatilishi zarur.

Narkotik vositalarni qabul qilishda – tomir ichiga qabul qilinadigan narkotik vositalari rivojlangan mamlakatlarda OIV tarqalishida asosiy o‘rinda turadi. Bu yo‘l orqali yana gepatitning C turi ham tarqaladi. Agar ignalarni ishlatish zarurati tug‘ilsa, igna steril, avval ishlatilmagan, ochilmagan bo‘lishi kerak.

Tibbiy xodimlar — OIV bilan zararlangan kasallar bilan ishlovchi tibbiyot xodimlari maxsus qo‘lqoplar, niqob, himoya ko‘zoynaklari, xalatlar bilan ishlash talab etiladi. Agarda teriga qon tegadigan bo‘lsa, darhol terini suv bilan yuvish zarurlanishni oldini oladi.

Homiladorlikda – bazi antiretrovirus dorilari homilaga zararli ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun keserva kesish yo‘li bilan tug‘gan ma’qulroq. OIV bilan zararlangan ayol ko‘krak suti bilan virusni farzandiga yuqtirishi mumkin.

Psixologik – dunyodagi ko‘pchilik OIV bilan zararlangan insonlar o‘zini zararlanganliklarini oshkor etmaydilar. Natijada OIV tashxisi kechikadi. Vaqtida qo‘yilmagan tashxis og‘ir oqibatlar bilan yakunlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абидова З. М., Зимова Ф. В. “Определение видового состава возбудителей орофарингеального кандидоза у больных ВИЧ-инфекцией”. Журнал «Дерматовенерология и эстетическая медицина». 2011. №1-2, с.93-94.
2. Азизов Б. С., Смаилова Г. А. «Видовой спектр возбудителей при гнойничковых поражениях кожи у больных с ВИЧ-позитивным и ВИЧ-негативным статусом». «Новости дерматовенерология и

репродуктивного здоровья». 2010.М' I -2.с.6-9.

3. Ахмедов К. R. «СПИД» nima? - Т.:«Meditcina». 1990.

4. Атабеков Н.С. и др. «Возрастные особенности ВИЧ-инфекции в Узбекистане». В кн. «Материалы Республиканской научно-практической конференции «Актуальные вопросы инфекционных болезней и ВИЧ/СПИДа».2011.с.367-368.